దానికే మందు

భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు గారు, బి. ఏ.

అప్పుడు నా కింకా పాతిక బోటాబోటే. మాబలగం అయిదారుగురం ఉండేవాళ్లం. కొందరు నలబైయోపడిలో పడ్డవాళ్లున్నా, ఒకొక్కడు ఓవంద కోతుల పెట్టు. ప్రతీవాడూ ఒక అచ్చాఛడీ, అనగా మరేం లేదు, రాళ్లు తిని హరాయించుగునే రకం. అచ్చయ్య ఒకడు. అచ్చయ్య పచ్చగా మిసమిసలాడుతూ తాడెత్తున ఉండేవాడు, ఎదేనా వచ్చిందంటే ఎదరవాడి కణత మీద టపాకాయిలాంటి లెంపకాయి పేల్చి మరీ మాట్లాడేవాడు. తరవాత, ఉండ్రంముక్కల్లాగ రామయ్య కామయ్య లుండేవారు. వాళ్లని శ్రావణ భాద్రపదాలని పిలవడంకూడా కద్దు. వాళ్లిద్దరూ చెరో వామనావతారం అవడంవల్ల,వాళ్లు ఇతరుల్ని కొట్టిన లెంపకాయలు ఎప్పటికప్పుడు దూసుగు పోతోచ్చినా, దెబ్బలాటల్లోమాత్రం కాళ్లసందుల్ని ఉడుముల్లాగ దూరిపోయేవారేమో, ఛస్తే అందేవారు కారు. ఆపైని జానికిరామయ్య ఒకడు. జానికిరామయ్యకి భజనంటే సరదా. నాకూను. అయితేం, కానికిరామయ్య చాలా గడసరి. మేం ఇద్దరం కాస్త పైహంగుకి ఉండేవాళ్లం. ఓబయ్య ఓడు. ఓబయ్య స్తబ్ధు, ప్రతీపన్లోనూ జొరబడి, దిగబడి, కూరుకుపోయి ప్రతీపనీ నిప్పక్కర్లేకుండానే తగలపెట్టేవాడు. అందుకని, మాలో ఎవడికి ఎందుకు ఎవడిమీద అక్కసు వచ్చినా సరే వాడెళ్లి అమాంతంగా ఓబయ్యని తనివితీరా తిట్టేవాడు. వాడవన్నీ మహరాజులా నవ్వుతూ పడేవాడు. మాజనం సంకల్పమాత్రంలో కలుసుగునేవారు. ఊళ్లో ఎవళ్లేనా తమరిదొడ్లో చెట్టున కాసిన దబ్బకాయలు లాంటివి ఊరగా యెట్టుగోడానికి సాయంత్రం పడకుండా ఉప్పూకారం వగైరా రైటుచేసుగుని, మొన్నాడు ఉదయానికప్పుడే ఊరగాయి కుండలో పడ్డట్టు ఊటలూరి రొట్టలేస్తూండేవా రనుకోండి! మావాళ్లు ఎల్లానో ఆవాసన తగిలి, పోగై, ఆరాత్రే చెట్టు సమూలంగా దులిపి, తెల్లవారేసరికి చెట్టుకాయలు సరేసరి ఆకులుకూడా ఊడ్చేసి మోడులాగ చేసి, “ఇహను ఈచెట్టు పట్టిగెళ్లి పోయిలో పెట్టుగోండి” అన్నట్టు అట్టే పెట్టేవాళ్లు. మొన్నాడు యజమాన్లు, ఆచారప్రకారం, కోసినవాళ్లని ఎల్లానూ దుమ్మెత్తిపోస్తూండేవారు గనక, ఆ సుముహూర్తానికి మేంకూడా వెళ్లి యజమాన్లకి మద్దతై, ఉమ్మడితిట్లు తిట్టేవాళ్లం.—(ఓబయ్యని మనస్సులో పెట్టుగుని—పాపాలకల్లా భైరవుడు!). అల్లాంటి పన్లు మావే అయుంటాయి అని జనం అనుకునే వారు గాని, సాక్ష్యం లేకపోడంవల్ల, ఎవరూ ఏమీ అనలేకపోయేవారు. పైచెప్పిన అర్జెంటుకేసుల్లోనేకాకుండా, ఇతరప్పుడు, అనగా, ఎవర్నైనా ఓ పాంపసికట్టడం అంటే, మరి ఎప్పుడేనా ఊరు అంటుగోడం అంటే, ఎదేనా ఓ బరువు కదిలించడం అంటే,. లాంటి ప్రమాదాలలోకూడా కలిసి, మేం జనానికి యథాశక్తి సాయితా అవుతూండడంవల్ల మమ్మల్ని జనం అసలు ఏమీ అనలేక పోయేవారు. ఇల్లాంటి గ్రామ సంబంధమైన స్వల్పాల్లోమాత్రమే కాక, వ్యాజ్యాలూ, సప్తాహాలూ, యాత్రలూ, తీర్థాలూ, లాంటి గ్రామాంతర దండయాత్రలుకూడా మేం కలిసే చేసేవాళ్లం.

ఓసారి, మమ్మల్ని ఓబయ్య, కురుపు సలిపినట్టు సలపగా, మేం క్షేమగిరియాత్ర బయలుదేరాం. వెళ్లేది యాత్రగదా అని చేప్పేసి, వీలునుబట్టి, ఎవడికి తోచింది వాడు మూటకట్టుకున్నాడు. నేను అప్పడాలు పుచ్చుగున్నాను, మరోడు అటుగులు పట్టుగున్నాడు, ఇంకోడు పెసరపప్పు తెచ్చాడు, సరి ఓబయ్య ఉప్పు కొనుక్కొచ్చాడు. కాని, మాఊరికి కొన్ని మైళ్లదూరంలోనే ఓ యేరు దాటాలి. అది దాటడంలో చిన్న అవాంతరం ఓటి తప్పిందికాదు. అసలే అది చిన్న డింగీ, ఆవకాయ పెచ్చులాగ. పైపెచ్చు, ఓబయ్య అందులో అడుగున పడుకుంటే తూకంగా ఉండునా, ఓవేపు అంచు మీద కూచున్నాడు, మహా. నట్టేట్లోకి వెళ్లేసరికి, అచ్చయ్య వతనప్రకారం ఉత్తపుణ్యానికి ఓబయ్యని తిట్టుగోడం మొదలెట్టాడు. ఎప్పుడూ లేంది ఓబయ్యకి

కొంచెం కోపం వచ్చింది. ఆపళంగా అచ్చయ్య డింగీ రెండంచులమీదా రెండుచేతులూ పెట్టి, అది ఈవేపుకీ ఆవేపుకీ ఒరిగేలాగు ఉయ్యాలా ఊగించాడు. డింగీ అల్లానే ఊగుతూ అద్దరికి అహోరించింది గాని, ఓబయ్య కూర్చునవేపుకి గోవిందాయిస్వాహా అని చెప్పి పల్టీ కొట్టింది. అంతా ఏట్లో పడ్డారు. ఏమడిగారు అవస్థ! ఓబయ్య ఊబిలో తల్లకిందులుగా కూరుకుపోయాడు. పాపం వాడికి ముక్కులోకి పాలు దిగామో లేదో కాని ఇంత బురదమట్టుకు దిగింది. వాణ్ణి కప్పేలు లేకుండా పైకి ఊడదీసేసరికి మాతాతలు దిగొచ్చారు, బస్సుమీద! యాత్రసరుకులికి మారురూపం వచ్చింది. అప్పడాలు కుక్క చెవులులా అయినాయి. ఒక్కొక్క వడియం కంద దుంపలా తయారయింది. ఓబయ్య ఉప్పు ఏట్లో కలిసి పోయి రూపం లేకుండానే పోయింది. తడిబట్టలే మూట కట్టుగుని, ఒక్కొక్క బట్టమాత్రం పిడిచి ఒంటిమీద వేసుగుని, రాంబందుల్లాగ రెక్కలాడిస్తూ, నడిచిపోయాం. ఓబయ్యని వెనక్కి వెళ్లమన్నాం. అబ్దాంతమైనా వాడు వెళ్ల నన్నాడు. వెనక్కి నిష్క్రమించక, కూడా రాక, ముందుకీ సాగక, మమ్మన్ని వాడు కొరుక్కు తిన్నాడంటే నమ్మండి. నాని తగులడ్డ ఆపదార్థాలే మహారుచిగా ఉన్నాయంటూ మావాళ్లు, మొదటిమజిలీ జేరకుండానే, అవన్నీ ఊదిపారేశారు. అలానే, కొంతదూరం నాటునా, కొంతలెక్క రైలుమీదా, కొంత మేర అడివిలోనూ, భోజనానికి సహాళగడ్డీ కరుస్తూ క్షేమగిరి చేరుకున్నాం. అక్కడ సత్రాల్లో ఏదో ఇంత మృష్టాన్నం స్వీకరిస్తూ కొంతకాలంపాటు స్థాయీపడదాం అనుకునేసరికి, ఆప్రాంత్యాన్ని అప్పుడు చాలా జాడ్యాలని మాకు రెండోనాడే తెలిసింది. వెంటనే ఇంటికి దారితియ్యక పోతే ఉరెట్టుగుంటానని కూచున్నాడు, మమ్మల్ని ఇల్లు బయల్దేరగొట్టిన ఓబయ్య! రెండోనాడు మధ్యాహ్నం సత్రాల్లో వంటలవాళ్లు కట్టుకట్టి మానేశారు. ఆరాత్రి మాకు అన్నానికి ఆటంకం తగిలింది. కాని, మాసత్రం పక్కింటి ఇల్లాలు ఆరోజునే నందికేశ్వరుడు నోం చేసు గోడంచేత (పదార్థం చలిమిడి అని తెలిస్తే, ఛీ అని ఊరు కుందుం) నోంవస్తువు గార్లని రూఢికబురు తెలిసి, గార్లు

సాయంత్రందాకా చెల్లకపోడం ఏమిటి చెప్మా అని అనుమానిస్తూనే అస్తమయం కాకుండా వెళ్లాం. అవి ఉప్పుమయం. కాని ఎంజెయ్యం? అవే పూటుగా పట్టించి, మర్నాడు బిచాణా ఎత్తేసెయ్యడం ఖాయపరిచాం. రైలుఖర్చుకి జంకి అయితేం, బండీ ప్రయాణంవల్ల ఒళ్లు తిరుగుతుందని చెప్పి అయితేం, రకంమార్చడంలో ఉండే సరదావల్ల అయితేం, వచ్చినదార్నే వెళ్లడానికి మాలో చాలామంది ఇష్టపడలేదు. మరోదారీ ఉంది. కాని, ఆదారిని పడితే, క్షేమగిరినించి యాభైమైళ్లు అడివి తొక్కితేనే గాని కంకర దర్శనం కాదు. ఈదారిలో సింహాలూ గట్రా ఆహ్వానం ఇస్తాయేమో, ఈదారి వద్దని నేను అన్నాను, అనడం. అంటేం! రామయ్య కామయ్యలు (వాళ్లు అసలు సింహపు బొమ్మైనా చూడలేదు!) అందుకు ఒప్పుకోక, ఒకవేళ సింహమే యెదురుపడితే, దాన్ని పబ్లికుగా పట్టుగుని, ఇద్దరూ దానినోరు విడగొట్టి, చెరోదవడా దబాయించి దాన్ని తాటికమ్మ చీరినట్టు చీరుతాం అనీన్నీ, అథవా అట్లా స్వాధీనం కానిపక్షంలో దానినోరు వెలక్కాయి నొక్కినట్టు నొక్కేస్తాం అనీన్నీ భరవసా ఇచ్చారు. అంటే, స్వంతమనుష్యులు నలుగురు కూడా ఉన్నప్పుడు పరాయివాడిమీద ఎగరడంలాంటిదే అనుకున్నారు, సింహంతో పని! ఏమైతేం? నడకదార్నే వెళ్లడం నిరుకు పరుచుగుని, అందర్నీ ఝాంతెల్లారకట్ల ఓబయ్య లేవగొట్టేపద్ధతికి అందరూ ఒప్పుగుని, ఆరాత్రి కునికాం.

గారెలగుణమే గావును, వాటిమొహం ఈడ్చా, మాలో ఒక్కడికీ మళ్లీ స్మారకం లేదు. నేను లేచేటప్పటికే వెలుగొచ్చింది. నేను అచ్చయ్యని లేవగొట్టాను. వాడెళ్లి, "ఇదేట్రా, మమ్మల్ని పెంద్రాళే లేవగొట్టడం?" అని ఓబయ్యని వీపుకి సరిపడ్డచరుపు చరిచాడు, అట్టు ఊడేట్టు. దాంతోటి వాడన్నమాటేమిటి, అంతా కుడా లేచి కళ్లు నలుముకుంటూ బయల్దేరారు. మేం ఊరవతలికి వెళ్లేసరికి కరకరా సూర్యోదయం అయింది. దారి దక్షిణం వేపుకి ఉంది. అది దొరకపుచ్చుగుని మేం నోరు మూసుగుని నడుచుకుంటూ కొన్నిమైళ్లు వెళ్లేసరికి, ఓ వాగు ఎదురైంది. అక్కడ కాలకృత్యాలు

తీర్చుగుని ప్రయాణం సాగించాం. ఓబయ్యకి భయమో ఏం ఏడుపో, వెనకాల దిగడకుండా మాతో కలసి ఇదవాలని వాడు ఏకపరుగు. అసలు, వేసంకాలం ఓమూలనించి తరుముకొస్తోంది. చరచరా పొద్దెక్కుతోంది, ఎండ పేల్చి పోస్తోంది. తొమ్మిదిగంటలైంది. చాటంతేనా మబ్బు లేదు. ముచ్చెమటలూ పోశాయి. ఒక్క ఓబయ్యకి మాత్రము గొడుగుంది. అది వాడొక్కడూ వేసుగున్నాడు. అచ్చయ్యకి ఓబయ్యని చంపెయ్యాలన్నంత దుద్ధ బయల్దేరింది, అక్కడికీ వాడుకుడా దాల్లోనే దూరాలని చూశాడు గాని, తను మరీ పొడుగవడంచేత బెత్తాల మొనలు తనతలకి గుచ్చుగోడం మొదలెట్టాయి. ఆమట్టున వాడికి కోపం ఎగేసుకొచ్చి, వాడు ఆగొడుగు తాలూకు ఎనిమిది బెత్తాలూ విరిచి, మానలుగురికీ పక్షపాతం లేకుండా రెండేసిచొప్పున పంచిపెట్టి, గొడుగుకామ తనుచ్చుగుని, మరి మిగిలిపోయిన ఆగొడుగు గుడ్డ ఓబయ్యనెత్తికి పాగా చుట్టాడు. ఇంకోడికి లేకపోవడం, తనకి ఉండడం అనుకున్నాడు గావును అచ్చయ్య, అంతటితో శాంతించాడు. ఎవడిమట్టుకి వాడు వొర్తి తోటకూరకాడలాగ వేళ్లాడిపోడం మొదలెట్టాడు. అందులో, పొద్దున్న మంచిమాట చేసుగు ఇదయామా, ఏమన్నానా! ఎక్కడా కనుచూపులో చెట్టు కనపడక ఊరుకున్నారు గాని లేకపోతే ప్రతీవాడికీ సాగారాలని లోపల ఉంది. మేం అతాత్తుగా ఓమళుపు తిరిగేసరికి, అక్కడ, దారి మూడుపాయలకింద చీలిఉంది. ఎటు వెడితే ఎక్కడికెడుతుందో మాలో ఎవరూ ఎరగడు. అచ్చయ్య చుట్టుపక్కలు చూసొస్తానని తూరుపుదిశగా వెళ్లాడు. కొంతసేపు ఆయెండలో మేం అల్లానే పడిఉన్నాం. ఆపళంగా, పడమటి దిక్కునించి ఓసింహగర్జనం వినిపించింది. ఓబయ్య మూర్ఛిల్లాడు. మేం చెల్లాచెదరై దాక్కున్నాం. కాస్సేపటికి అచ్చయ్య గర్జనం వినిపించిన వేపునించే వచ్చి "ఏం రోయ్!"అని కేకేశాడు. మేం వచ్చాం. "ఏరి రామయ్య కామయ్యలూ!" అన్నాడు అచ్చయ్య. అని, "మీకు కనపడకుండా, అల్లా తిరిగి ఈవేపుకివచ్చి నేనే రా కూసిందీ!" అన్నాడు. అప్పుడు రామయ్య కామయ్యలు పడిపోయిన ఓబయ్య కాళ్లకింద దొరికారు. మేం చెవుల్లో కొంతసేపు ఊదగా వాళ్లకి స్పృహ వచ్చింది. మాపని అంతే అనుకున్నాం. జానికిరామయ్య కొన్ని దర్భలు జాగ్రతపడితే ఉత్తరోత్రా నయం అన్నాడు. కాని, దక్షిణాన్నించి ఓగుర్రం మావెంపుకి వచ్చింది. దానిమీద ఓ గిరజాలాయన గొడుగేసుగుని కూర్చున్నాడు. ఆయన మమ్మల్ని సమీపించినా, గుర్రం దిగలేదు, వడి తగ్గలేదు. అవసరం మాదే గనక, నేను రోషం చంపుగుని "ఏదేనా ఊరు త్వరగాజేరడానికి దారి చూపించండి బాబూ!"అని ఆయన్ని కోరాను. ఆయన, ఏం ఆలోచించుగోడానికో ఓలిప్త నిదానించి, మమ్మల్ని తూర్పుగా తిరిగి (దణ్ణం పెట్టమన్లేదు గాని) గబగబా వెళ్లమన్నాడు. ఎల్లానో లేచి మేం తూర్పుకి ఎగడ్డాం. అన్నింటికీ తోడు అప్పుడు ఎదురెండకుడాను. కొంత దూరం డేకేసరికి ఆదారి మాయమైంది. మా కందరికీ నామీదా, గిరజాలవాడిమీదా మంటేసుగొచ్చింది. 'ఆపేనుగుని అడక్కపోయినా తీరిపోను' అనుకున్నాను నేను. నామాట వినడం గోతులో దిగడం అన్నాడు ఓబయ్య. ఈమాటు ఆగిరజాలవాడు కనిపిస్తే నెత్తురు కళ్ల చూస్తానని అచ్చయ్య. వాడిగుఱ్ఱం ఉత్త కోటిపిల్లి తట్టనిన్నీ, దాని నడుం కొడవలిలా ఉందనిన్నీ, అది మరోమైలు వెళ్లేసరికి వాడ్డే దాన్ని మొయ్యాలనిన్నీ, రామయ్య. వాణ్ణి ఈమాటు కలుసుగోడంతోటే చందాపోగుచేసి అదెట్టి వాడు గిరజాలు మంగలిచేత నున్నగా తీయించేస్తానని కామయ్య. "మనికి ఈవేళ దివమందు అన్నప్రాశనముహూర్తం లేదేమో రోయ్!"అని జానికిరామయ్య. ఇల్లాతిట్టుగుంటూ తిమ్మగుంటూ ఉసూరుమంటూ వెనక్కి తిరిగి, కూడలిదగ్గిరికి మళ్లీ వచ్చి, గిరజాలాయన వచ్చినదారి వెంటే మళుపులు తిరుగుతూ కొంతసేపు వెళ్లేసరికి మూడు ఇళ్లు కనిపించాయి. అది తప్పకుండా గిరజాలాయన ఊరనిన్నీ, మేం అంతా తన యింటిమీద దిగితే ఇల్లు తినేస్తాం అనే భయంచొప్పున మమ్మల్ని తప్పుదారి పట్టించడానికి వాడు ఎత్తువేసి ఉంటాడనిన్నీ మాకు స్ఫురించింది.

అప్పటికి మిట్టమధ్యాహ్నం అయింది. మాపటాలం అంతా ఓమాటే కనిపిస్తే, ప్రతిగృహస్థూ వెంటనే అవు

తలికి పొమ్మంటాడేమో, ఒక్కొక్కడే ఊళ్లో ప్రవేశిస్తే బాగుంటుందని జానికిరామయ్య చెప్పాడు. అది చాలా బాగా ఉందని అందరూ ఒప్పుగున్నారు కాని ప్రతీవాళ్లూ తను ముందు వెడతానని బయల్దేరాడు. అంచేత అంతా ఓమాటే వెళ్లాం. రెండిళ్లు దగ్గిరగా ఉన్నాయి, ఓటి గిరవటేసి నట్టుంది. మొదటి యింటికీ రెండో యింటికీ మధ్య దొడ్డి వుంది, దానికి వీథివేపున చిన్న కొరడు ఉంది. దొడ్లో నూతిదగ్గిర ఓ ఆవిడ అంట్లు తోముతోంది. వీథులో చింతచెట్టుతాలూకు నీడ ఉంది. మొదటికొంప తాళంవేసి ఉన్నా అరుగుమీద ఓ ఆయన పడుకున్నాడు. "ఏమండోయ్! స్వామీ! ఇదేవూరు?" అని రామయ్య ఆయన్ని నిమ్మళంగా అడిగాడు. ఆయన వినిపించుగోక కళ్లు తెరవకుండానే పళ్లు పటపటా కొరుకుతూ అల్లానే పడుకున్నాడు. అచ్చయ్య వెళ్లి ఆయన్ని నడ్డి విరగదన్నాడు. ఆయన లేవలేదు. తరవాత ఓబయ్య నడుంకట్టి ఆయన్ని అరుగు మీంచి కిందికి దొర్లించినట్టు దొర్లించాడు. అయినా సరే ఆయన లేవలేదు. తదుపరి రామయ్య బయల్దేరి ఆయన పిలకపట్టుకుని ఊడేపర్యంతం ఝాడించాడు. అప్పటికి ఆయనకి మెణుకువ వచ్చి, లేచి, మూతి వంకరగా పెట్టి, "ఆబావాబావ్" అని మొరిగి మళ్లీ వెళ్లి అరుగుమీద పడుకున్నాడు. "ఒరేయ్! పాపం, మూగ మనిషి గావున్రా!" అన్నాను నేను. "ఆమాటమాత్రం చెప్పి ఏడవద్దుట్రా?" అంటూ రామయ్య ఇంకా కోప్పడుతూనే ఉన్నాడు. ఈసమయానికి రెండో యింటి అరుగుమీదికి ఓ ఆయన వచ్చాడు. కొరడుపక్కమ్మటే నడిచి మేం రెండోయిల్లు సమీపించాం. అరుగుమీదికొచ్చినాయన మాంచి వలంగా మాఓబయ్యకంటె పెద్ద పన్నాగా ఉన్నాడు. కొంతసేపు అతగాను ఏమీ చలనం లేకుండా గుడిమీద బొమ్మలా చూర్చున్నాడు. తరవాత దగ్గొచ్చి సకిలించాడు. అంతే గాని వాడిజిహ్వాట్టుగుని వాడు మమ్మల్ని, "ఏం నాయనా! వచ్చారా! ఎండంతా మీపరం అయిందిగదా పాపం, రండి! ఇదిగో కాళ్లు కడుక్కోండి, అదుగో మడికట్టుగుందురు గాని ఉండండి!" అని ఛస్తే అన్లేదు సరిగదా, "మీ రెవరు? ఎందు కొచ్చారు?" అని కూడా అడగలేదు. రామయ్య రెండిళ్ల మధ్య చెట్టునీడని కూచోపడ్డాడు. అరుగులమధ్య ఉన్న మెట్లలో ఆఖరు మెట్టుమీద నేను కూచున్నాను. అవడం మాలో అంతా ఒకటోరకం పేచీకోరులే అయినా అప్పటిస్థితినిబట్టి అందరికీ అస్త్రశస్త్రాలుడిగాయి కాని, అచ్చయ్యమాత్రం ఇంకా ముందే కయ్యానికి కాలుదువ్వుతాడేమో అని జానికిరామయ్య వాణ్ణి కాస్త ఎడంగా లాక్కెళ్లాడు. వాళ్లిద్దరూ వీథులో పచారు చేస్తున్నారు. కామయ్య ఓబయ్యలు మెట్లెక్కి తిన్నగా అరుగుమీది ఆసామీదగ్గిరికి వెళ్లారు.

కా.—మాది పొన్నూరండి.

ఓ.—మరేనండి.

కా.—(ఓబయ్యతో) ఊరుకో! (అని ఒక్క దెబ్బ కొట్టాడు వాణ్ణి.)

ఆయన.—(ఇద్దరికేసీ చూసి ఊరుకున్నాడు.)

కా.—తమరు నిరతాన్న ప్రదాతలని ప్రతీతి.

ఓ.—తమరు కేవలం నప్రతిగృహీతలని కూడా వినికిడి.

కా.—(ఓబయ్యని మళ్లీ కొట్టాడు.)

ఆయన—(ఓబయ్య మాట్లాడింది ఏదో తిట్టనుకుని, ఓబయ్యని కొట్టబోయాడు.)

కా.—తమకీర్తి ఈ అడివి దాటి అనేకసీమల వ్యాపించింది.

ఆయన—(పోకచెక్క నోట్లో వేసుగుని టక్కుమనిపించాడు.)

ఓ.—తమరు అతిథిపూజా ధురంధరులు.

కా.—(ఓబయ్యని ఓటి కొట్టి) మాకీ చిక్కులన్నీ ఒకానొకతుంకవల్ల వచ్చాయండి. వాడు మాకు తప్పుడు దారి కనపరిచాడు.

ఓ.—వాడు గుర్రంమీదకూడా తగులడ్డాడండి. అది బొత్తిగా బుక్కా గుర్రం.

ఆయన—(గుమ్మంకేసి తిరిగి) రామచిలకా! కాస్త సున్నం తెచ్చిపెట్టు! పోనీలే! వద్దు! నువ్వు ఇవతలకి రామాకు, నేనే తెచ్చుగుంటా!

అని లోపలికి వెళ్లాడు.

ఈసమయంలో ఎవడో మనిషివాడు వీథిగుమ్మం లోకి వచ్చాడు.

మనిషి—చెల్లమ్మగార్ని వంటకి వేగీ రమ్మంటున్నారండి.

నేను—వంటెక్కడ?

మ—కరణంగారింటో తద్దినం అండి.

నే—ఆపైయిల్లు కరణంగారిదా?

మ—అవును.

నే—ఇప్పుడు వంట మొదలెట్టి చచ్చినవాడికా బతుకున్నవాడికా తద్దినం పెట్టడం? పాపం వారింటో భోక్తలు కుదిరారా? కావాలా?

మ—ఒకాయన ఇందాకానే వచ్చారండి. రొండోఆయన చిన్నకరణంగారండి.

నే—ఆయ నెవడు?

మ—ఈపంతులుగారి పెద్దబ్బాయండి.

అక్కడితో ఇంటాయన ఇవతలికి వచ్చాడు, నేను నిద్రపోతూన్నట్టు ఒరిగాను. ఈలోపులో ఓబయ్యకామయ్యలు ఒకడు చెక్కలడబ్బా ఒకడు తమలపాకుల బుట్టా స్వాధీనపరచుకుని రెండో అరుగుమీద తాపీగా కూచున్నారు. వెంటనే ఆయన వాళ్లదగ్గర్నించి అవి వసూలుచేసుకున్నాడు. ఆయనికి కొంచెం ఆగ్రహం కూడా వచ్చింది. "మా అబ్బాయిని పిలుస్తానుండండి, వెధవవేషాలూ మీరూనూ! పొండి! ఆకతాయిరకం! తిన్నగా ఉండలేరు!" అంటూ అయన మొదటి ఇంటి అరుగుకేసి చూశాడు. అక్కడ పడుకున్నవాడు ఆయనకి చిన్నకొడుకని మాకు బోధపడింది. అతణ్ణి మేం సన్మానించడం ఇతడు చూడనందుకు నాకు కొంత సంతోషం వేసింది.

మనిషి—పంతులుబాబుగారండి! చెల్లమ్మగార్ని వంటకి రమ్మంతున్నారండి!

పం.—వస్తుంది. దొడ్లో అంట్లు రాస్తోంది. రొండో బ్రాహ్మడు వచ్చాడా?

మ—వచ్చారండి. సిన్నకరణంగారు వచ్చారా అండి?

పం—వస్తాడు: వంట అయేసరికి రాలేకపోతాడా? పైగా, గుర్రానికి వంట్లో సరిగా లేదు.

అని చెప్పి ఆయన తమలపాకుల్లో పడిపోయాడు. ఆమాటలతోటి గిరజాలాయన ఈయనికి పెద్దకొడుకని కూడా మాకు గోచరించింది. వెళ్లిపోతూన్న మనిషివాడితో కలిసి మాట్లాడుతూ జానికిరామయ్య వెళ్లాడు. కరణంగారి యింటిదగ్గిర వాణ్ణి ఒదిలేసి తను వెనక్కి గబగబా వచ్చాడు. రావడంలోనే తనమూటలోంచి ఏదో తీసి, నీడని కూచున్న రామయ్యదగ్గిరికి పరిగెడుతూ, వాడు నాకేసి చూసి కన్నుగీటాడు. నేనూ వెళ్లాను. ఆపళంగా వాడు ఓజంధ్యాల జత తీసి రామయ్యమెళ్లో చిటికెలో వేసి వాడికి కనుసంజ్ఞ చేశాడు. రామయ్యాకీ నాకూకుడా సంగ తేమిటో బోధపడలేదు. అచ్చయ్య ఒంటరిగా ఉండలేక తనూ అరుగుమీదికి ప్రయాణం అయాడు. వాడు తిన్నగా ఎక్కడ వెడతాడూ! అల్లరి పీనుక్కి అల్లరి కలిసొస్తుంది. సరిగ్గా ఆసమయానికే వీథిగుమ్మం ఎదటినించి ఒక వరాహం వెడుతోంది. అచ్చయ్య దానిపక్కనించి వెళ్లి అరుగుమీదికి ఎగరబోతూ దాన్ని "హూశ్" అని ఝుడిపించాడు. అది అల్లా చక్కాబోతూన్నది పక్కకి తిరిగి ఇంట్లో జొరబడ పోయింది. పంతులు దాన్ని మళ్లియ్యడానికి యత్నించాడు. కాని, అది అతనికంటే బలిసి ఉండడంవల్ల జయించి గడప దాటి ఇంటో పడింది. పంతులు రుద్రుడైపోయి దాన్ని వేటాడాడు. అచ్చయ్యా వాళ్లూ అరుగుమీద కూచుని తాంబూలం వేసుకుంటున్నారు. అక్కణ్ణించి వాళ్లగొడవలో వాళ్లూ మాగొడవలో మేమూ పడ్డాం. జానికిరామయ్యా నేనూ రామయ్యకి నచ్చచెప్పడానికి కూచున్నట్టు చెరోపక్కా కూచున్నాం.

జా—(గట్టిగా, కోరడువెనకాల దొడ్లో అంట్లుతోమే ఆవిడికి వినబడేలాగు) ఆపక్కింటి అరుగుమీద పడుకున్న మన్మథమూర్తీ నీకు నచ్చకపోతే మమ్మల్ని ఏగంగలో దిగమన్నావ్? ఎమోరా! తిరిగి తిరిగి మా కాళ్లు అరిగిపోయినాయి. ఇక మావల్ల కాదు బాబూ

ఈతిప్పటా! నీకూతురుపెళ్లికీ నీకూ ఓదణ్ణం. మమ్మల్ని వొదిలిపెట్టు, పోతాం.

నే—ఎమోరా! ఘటన! ఈసంబంధంమాత్రం ఖాయపడుతుందని ఎవడు చెప్పగలడూ! మనికి ఇంకా ఎన్నాళ్లుందో కాళ్లశని!

రా—(మొహం కొద్దిగా విచారంగా పెట్టి)అషీతే ఇంతదూరంగా నా పిల్లదాన్ని పారెయ్యమనా మీ సలహా? మాయింటోదాన్తోకుడా చెప్పందీ తాంబూలాలుపుచ్చేసుగోమంటారా? కొంచెంఆగితే నయమేమో!

నే—ఆగితే నయమా? అసలు నువ్వు ఇంటికి వెళ్లేదారిలోనే నువ్వులూ బెల్లం కొనుక్కుని వెళ్లడం మరీ నయం! లేకపోతే, ఇంకా ఆగుతాట్ట, మతి లేక!

రా—అల్లాయితే, ఇచ్చెయ్యమంటారా? ఇది అడివిరా!

జా—అందుకని ఎవడూ రాడు. నయం కాదూ!

రా—వీళ్లు మంచివాళ్లేనా?

జా—ఓరి వెర్రిముండావాడా! అన్నీ విని మళ్లీ మొదటి కొస్తావేంరా! నీకు నచ్చచెప్పలేక చచ్చిపోతున్నాం! వీళ్లమంచి ఇంకా నీకు బోధపడలేదుట్రా! మీవియ్యంకుడికేసి చూస్తేనే తెలిసిపోతుంది ఆయన ఎంతభారీమనిషో! అల్లుడు నిన్ను ఎదిరించడు, అసలు నిన్ను పల్లెత్తేనా ఏమీ అనడు. అతడు ఎంత శాంత శూరుడో నువ్వు ఇందాకా చూడనే చుశావ్, బహుమతీ ఇవ్వనే ఇచ్చావ్!

ఆపళంగా అంట్లు మానేసి చెల్లమ్మగారు, కోరడు దరికి వచ్చి మామాటలు ఆలకించడం మొదలెట్టింది. ఆసంగతి జానికిరామయ్యా నేనూకుడా కీగంట గమనించి పని జరిగేటట్టుందని అనుకున్నాం.

రా—ఇంత పిసినిగొట్టు పీనుగు కొంపలో పిల్లని గిరవటెయ్యమంటారురా! చచ్చినా పరాయివాళ్లకి, రెండుఝాములప్పుడేనా రెండు మెతుకులు విదపనిచత్రం?

జా—నిదానించు! అందుకనే, పిల్లని ఇస్తే ఇక్కడే ఇవ్వాలి. ప్రాణంకంటె అధికంగా డబ్బు జాగ్రత్తచేసి నీవియ్యంకుడు నీ అల్లుడికి ఇస్తాడన్నమాట!

నే—మరోమాట వినోరీ! స్తోత్రం చెయ్యడానికి నేనేమీ బట్రాజుని గాను. అబద్ధం ఆడవలసినకర్మం నాకేమీ లేదు. ఎదరైతేం చాటునైతేం ఏమాట కామాటే చెప్పుగోవాలీ! ఇల్లాంటి వియ్యపరాలు వెయ్యేళ్లు తల్లకిందులా బొటనవేలుమీద తపస్సు చేస్తే దొరుకుతుందిట్రా, మరోచోటా! ఈవిడ కేవలం ఆ అరుంధతి! ఈమహలక్ష్మిని చూస్తే అన్నం నీళ్లూ కావాలిట్రా, వెఱ్ఱివాడా!

జా—ఇహ చెప్పవేంరా! నువ్వూ ఆపంతులు గారూ గనక వియ్యమందితే, ఆయొక్క శివకేశవులు వియ్యమందినట్టే. పైన నీయిష్టం వాళ్లిష్టం. మేం ఎల్లానూ మధ్యవాళ్లమే! కాదుట్రా సీతారామయ్యా?

నే—కాకపోడేం!

అంతటితో చెల్లమ్మగారు పెరటిదార్ని ఇంట్లోకి ఒక్కగంతేసింది, అంటచేతులు కడుక్కోకుండానే.

ఈసమయంలో అక్కడ జరిగిన సంగతిగురించి అచ్చయ్యా వాళ్లూ చెప్పినమీదట మాకు తరవాత తెలిసింది. ఆ పంది ప్రతీగదిలోకి దూరి పంతుల్ని కూడా తిప్పిందిట. ఇల్లా కొంతచెడుగుడు లోపల అయింతరవాత, అచ్చయ్యా వాళ్లూ కుడా లోపలికి వెళ్లారట. అప్పటికి పంది పడకటింట్లో కెళ్లి పందిరిపట్టి మంచంకింద అల్లరిచిల్లరిగా పడేసి ఉన్న సామాను కొద్ది సవరణలతో సంస్కరించి, తనయొక్క అవతారజన్మలో సముద్రంలోంచి భూమిని ఎత్తి దంష్ట్రాగ్రమందు కాపాడినట్టు, ఇప్పుడుకూడా గదిలో ఏర్పడ్డబురదలోంచి మంచాన్ని ఎత్తేసి ముట్టెచివర రక్షించి, తద్వారా "పందిరిమంచం" అనేమాట కొంతవరకు సార్థకపరిచి, ఇవతలికి వస్తోందిట. అప్పుడు పంతులుకి కాలుకొచ్చి, అతడు చీపురుకట్ట ఓటి పట్టుగుని, "ఇదంతా వీడిమూలాన్నే, వీడి దుంప తెగా!" అని అచ్చయ్యని కొట్టొచ్చాడట. వాడు ఇట్టే తప్పించుగుని, ఆయన్ని చచ్చేట్టు ఒక్క తోపు తోశాడట. ఆయన పెళపెళా విరుచుగుని పంది మీద చెట్టులా పడిపోయాడట. అదికూడా కింద పడిపోయి అతణ్ణి కరవబోగా, మావాళ్లు నవ్వుతూ దాన్ని అదరకాయించి అవతలికి కొట్టేశారట. ఇంతలో, పం

తులు లేచి, ఓక త్తిపీట దొరకపుచ్చుగుని అచ్చయ్యాని నరి కెయ్యడానికి వీధులోకి రాబోతున్నాడట.

చెల్లమ్మగారు ఇంట్లోకి వస్తూనే "రామచిల కోయ్! నీమరిదికి పెళ్లివారు వచ్చారేవ్!" అని కేకే సిందిట. అప్పుడు ఓ చీకటి గదిలోంచి ఒక అమ్మాయి ఇవతలికి వచ్చి, "మామగార్ని ఎవరో కొడుతున్నారు! రండత్తా!" అందిట.

ఇంతలో మేం చెట్టునీడనించి అరుగుమీదికి కదల బోయేసరికి, ఓబయ్యా కామయ్యా వీధిని ఎగడి అదేః పోత పోతున్నారు. అచ్చయ్యా కొంతదూరాన్ని ఖణా యించి నిలబడ్డాడు. పంతులు కత్తిపీట బాణాకర్రలా తిప్పుతూ ఇంట్లోంచి వస్తున్నాడు.

పం—ఇప్పుడు రండిరా! మీ మొహాలు మండా!

చెల్లమ్మ—(ఇంట్లోంచి గుమ్మంలోకి వచ్చి) ఇదిగో, మిమ్మల్నే! ఇల్లా రండి! వినిపించుగోరేం! మీ మాటే! మీతో ఓమాట చెప్పాలి మంచిది! ఇల్లా రారేం?

పం—కాస్సేపుండు! సాద! ఇవతల పనిమీద ఉంటూంటేనే! కళ్లేమయినాయి?

చె—(పళ్లు బిగించి సంజ్ఞలు చేసి, నెగ్గి, ఆయన తనదగ్గిరికి వచ్చినతరవాత) ఉండండి, ఏమిటా ఆగ్రహం! వచ్చినవా రెవరో చూసుగోడం ఉందా, చూసుగోడం లేకుండానే ఇదవుతారా మీ ఇదవడం మీరూను! మన సుంధరానికి మంచి ఎదిగిన (అని మెల్లిగా అతని చెవులో కొంత మాట్లాడింది).

ఈమంత్రం పంతులుకి కూడా పట్టిచ్చింది. అతడు వడి తగ్గించి కొంచెం సద్దుకున్నాడు. కత్తిపీట తిప్పడం మానేశాడు గాని, అది అసలు పారెయ్యలేదు. "అల్లా చెప్పూ! నాకూ మొదణ్ణించీ అనిపిస్తూనే ఉంది—ఇది వియ్యాలారి హాస్యం కాదుగదా—అని. ఇప్పటికి బోధప డింది." అంటూ ముసిముసి నవ్వు తెచ్చుగుని, మమ్మల్ని "బాబూ, రండి రండి. అరుగుమీద దయచెయ్యండి. సంగతులు క్రమేపీగాని తెలియవు." అని హెచ్చరిం చాడు. ఓబయ్యా కామయ్యా పారుగూరు అవడంచేత జంకి కేకకి అందకుండా పోయారు. వాళ్లనికూడా పిలవ డానికి వాళ్లవెనకాల పంతులూ కత్తిపీటతో సహా ధౌడు ప్రారంభించాడు. అతనివెనకాలే అచ్చయ్యా సాగాడు. ఓబయ్యా కామయ్యాలు పరిగెత్తలేక పొలిమేరదగ్గిర ఆగి ఎదురుతిరిగి పంతులుతో దెబ్బలాటకి సిద్ధంగా నుంచు న్నారు. పంతులు వెళ్లి వాళ్లు రావలిసిందని వాళ్లని కాళ్లట్టుగుని బతిమాలుకోడానికి ఒంగున్నసమయంలో అచ్చయ్యా పిల్లిలా వెనకాలే వెళ్లి, ఆయన వాళ్లకాళ్లు నరక పోతున్నా డనుకుని, ఆయన నడ్డిమీద ఒక్కటిచ్చుగు న్నాడు. ఆయన మొర్రో అని, అచ్చయ్యకేసి తిరిగి, "అయ్యా! వియ్యాలారి హాస్యం మరి చాలు. తమరుకూ డా వచ్చి నాయిల్లు పావనంచెయ్యండి" అని బతిమాలు కున్నాడట. వాళ్లముగ్గురికీ ఆశ్చర్యంవేసిందిట. వాళ్లూ "ఇదేమిట్రోయ్" అనుకుంటూ వచ్చారు. జానికిరామ య్యా నేనూ వాళ్లకి సంజ్ఞలు చేశాం. వాళ్లు పూర్తిగా గ్రహించలేదు. ఆఖరంగా జానికిరామయ్యా వాళ్లతో "ఏమర్రోయ్! సంబంధం లేకుండా ఉన్నప్పుడు జరి గినవాటికి బొడ్డుతుమ్మాలు. మనరామయ్యా కూతురు సం బంధానికి పంతులుగారు ఒప్పుకున్నారు. ఇక మనమూ వారూ ఒకటి. వారు సిద్ధంగా ఉన్నారు. మనదే ఆల స్యం!" అని కాస్త తెలిగించి చెప్పేశాడు.

అక్కణ్ణించి చూస్కోండి మాదశ. కాళ్లు కడు క్కోడానికి వేణ్ణీళ్లు ఇచ్చారు. జానికిరామయ్యా ఓ చుట్ట కావా లన్నాడు. పంతులు ఇంట్లోకి వెళ్లి ఓ అరవీశెడు పొగాకు బొండం తెచ్చి అతనికి ఇచ్చి, "పెళ్లి మను గుడుపులికి వచ్చినప్పుడు మీరు ఓ చుట్టో అరచుట్టో పొగాకు వేసుగు వెడుదురు గాని" అన్నాడు. నిమిషంలో అందరికీ వేణ్ణీళ్లస్నానాలు. అచ్చయ్యామాత్రం మొట్ట మొదట బుర్రకి కొంత నూనె పులిమి, అది వదలడానికి కాసినికుంకుళ్లు తెమ్మని, ఆపులుసుతో తలరుద్దుకునేటప్పు డు ఆమురికి వంటిమీద పడడంవల్ల వంటిజిడ్డు వదలడానికి సున్నిపిండి తెమ్మని మొత్తంమీద రెండుమూడు తలంట్లంత స్నానం చేశాడు. చెల్లమ్మగారు శుభమల్లే సంబంధం కలిసిరావడంవల్ల తద్దినంలో దిగడం కూడదని గ్రహించి గావును, వంటకి రానని కబురంపి, మాకు

వంట చెయ్యడానికి మడి కట్టుగుంది. మాకు అగరు నూనె, అత్తరూ వగైరాలు ఇచ్చారు. మాలో కొంత మంది మళ్లీమళ్లీ అల్లాంటి తరుణం దొరకదేమో అని ఆ సీసాలు బోర్లించి పాదాలకికూడా రాచేసుకున్నారు, ఒకళ్లిద్దరు కొంత లోపలికికూడా పుచ్చుకున్నారు— లోపలసమేతూ సువాసన కలగడానికి. ఇల్లంతా ఘుమఘుమ లాడుతూండగా మమ్మల్ని మళ్లీ గట్టుగోమన్నారు. మేం లేవబోతూన్నాం. వీధి గుమ్మంలోకి గుర్రం వచ్చింది. గిరజాలాయన దిగాడు. గుమ్మంలోకి రాగానే మాబృందం కంట బడేసరికి ఆయన నిశ్చేష్టుడయాడు. సువాసనతగిలేసరికి ఆయనకి మతోయింది. లోపలికి వెళ్లి సంగతి గ్రహించాడు. అతడు మళ్లీ ఇవతలికి వచ్చి ఊరుకోక ఓ చిన్న పేచీ వేశాడు. “తమర్ని గురించి అమ్మా నాన్నా చెప్పారండి. అందులో అమ్మ మహాపట్టు పడుతోంది. సంబంధంవిషయం బాగానే ఉంది. కాని ఒకటి తమరు ఆలోచించలేదు. ‘కతికితే అతకదు’ అని శాస్త్రం. తమరు ముందుగానే ఇక్కడ భోంచెయ్యడం జయకరం గాదు” అన్నాడు. నోటిదగ్గిర అన్నం లాగి పారెయ్యడానికి వీ డెక్కడ పోగయ్యాడ్రా పేచీరాయుడూ అని మాలో ప్రతీవాడికీ అనిపించింది. పాపం! మాపుణ్యం బాగుండబట్టి, సంబంధం సంగతి జ్ఞాపకం ఉంచుకుని, అచ్చయ్యవగైరాలు లోగడ గిరజాలాయనమీద చేసిన ప్రతిజ్ఞలు ఉపసంహరించుకున్నారే గాని, చెయ్యిచేసుగోలేదు. నేను కొంచెం సకిలించి సంగతి అందుకుని, “ ఫరవా లేదండి. మూడుముళ్లూ పడకపూర్వం కన్యాప్రదాత ఒకదూమాత్రం మీయింట్లో కతకకూడదు గాని, కడంవాళ్లకి తప్పు లేదు” అన్నాను. ఈమాట రామయ్యాకి మిరపకాయి రాచినట్టుంది. “అల్లాయితే, ఆమూగవాజమ్మకి నాపిల్లని ఇవ్వనే యివ్వను.” అంటూ వాడు భాటంగా కోప్పడ్డం మొదలెట్టాడు, అప్పుడే తన ఒక్కడి కూనూ పడిపోతోందని. రంగం చెడేట్టుందని మాకు భయంవేసింది. పంతులు చిరునవ్వు నవ్వి “ఇంతా చేసి మాచిన్నవాడు మూగాడని చూస్తున్నారా ఏమిటి? ఇంతేటండీ తమగ్రహింపూ! వాడు మొదట కాశీ వెళ్లాడు. తరవాత రామేశ్వర యాత్ర చేశాడు. చేసి, ఇంటికి వస్తూనే మళ్లీ కాశీ వెడతానన్నాడు. వెళ్లాలిట. కొంచెం కాలూ చెయ్యీ కూడ దీసుగుని వెళ్లవలసిందని వాణ్ణి మేం కోరాం. వాడు కోపించి, మళ్లీ కాశీ చూసేవరకూ నేను మాటే ఆణ్ణు” అని భీష్మించి, అది లగాయతు అల్లా మూగాడల్లా నటిస్తున్నాడు. ఆ దోసెడు తలంబ్రాలూ వాడి నెత్తినిపడగానే కాశీ వెళ్లి చక్కారమ్మంటాను, వచ్చి బృహస్పతిలా మాట్లాడతాడు తీరిపోతుంది. సరా?” అన్నాడు. జానికిరామయ్య ఈలోపులో ఆలోచించుగుని, “అయ్యా! వంట ఎక్కడ చేశారు?” అన్నాడు. ‘దొడ్లో పొయ్యిమీద’ అని పంతులు చెప్పాడు. “అల్లాయితే, దొడ్లోవంట ఇంట్లో తినడానికి శాస్త్రరీత్యా కన్యాప్రదాతకి ఏమీ ప్రతిబంధకం లేదే? అయినా, పాపపరిహారం నిమిత్తమున్నూ, మీపెద్దబ్బాయిగారి అనుమాన నివృత్త్యర్థమున్నూ, మా రామయ్యకిమాత్రం భోజనం ఆ అవతల ఇంటో పెట్టండి!” అని జానికిరామయ్య సలహా ఇచ్చాడు. అంతా సరే అన్నమీదట మేం భోయినానికి కూచున్నాం. కరణంగారియింటో వంట లేదని తెలిసినా, చిన్నకరణం ఉద్యోగానికి ఏం ముప్పంవస్తుందో అని మడి గట్టుకు వెళ్లాడు. మంత్రానికి పంతులు వెళ్లాడు. అక్కడ పాపం వంటా లేదుట, పెంటా లేదుట. ఆ రొండ్లో బ్రాహ్మడే ఇంత అత్తీసరు తగలేశాట్ట, దాంతో అయిందనిపించారట. మాకు చెల్లమ్మగారే వడ్డించింది. రామయ్యకి రామచిలక వడ్డించింది. రెండ్లోయిల్లు కొంత ఎడంగా ఉండడంవల్ల రామచిలక తనగొడవ అంతా రామయ్యదగ్గిర, వెళ్లబోసుగోడంలో, తనకి బాల్యంలోనే ముడెట్టడం, ముడెట్టగానే అత్తారింటికి తీసిగెళ్లడం, అప్పణ్ణించీ పగలూ రాత్రీకూడా ఒక చీకటికొట్లో పెట్టి తనని తాళం వెయ్యడం, తన స్వజనం వచ్చినా వాళ్లతో తను మంచీ చెడ్డా అనుకోవాలంటే తమరి ఎదటే మాట్లాడాలనడం, వగైరా చెప్పుగు ఏడిచి “ మీ అమ్మాయినికుడా ఈకొంపలో పారెయ్యకండి, నాయనా! అసలు. మామరిది నిజంగా మూగాడే! ఆ స్తితణఖా!” అందిట. అందుకు రామయ్య, “అమ్మా! అనుకుంటున్నాం మరి! పీటలమీద పెళ్లిళ్ల

అనేకం పేలిపోయినాయి. పీటలమీద భోయినాలు అనేకం దక్కకుండా పోయినాయి. ప్రాప్తం ఉండాలి దక్కాలి. అవాలి అనుకోవాలి. ఘటన!" అన్నాట్ట. మేం భోజనాలై, అరుగులమీద దొర్లుతూంటే, (అప్పటికి నాలుగైంది) పంతులూ పెద్దకొడుకూ తద్దినం తెముల్చుకుని, కరణంగారిని వెంటపెట్టుగుని వచ్చారు. అప్పటిదాకా పెళ్లికొడుకు మొదటియింటి అరుగుమీదే నిద్దరోతున్నాడు. బడలికవల్ల మాకు కొంచెం నిద్దరట్టింది. అయిదింటికి మేం లేచేసరికి పెళ్లికొడుకుని ముస్తాబుచేసి, పంతులు ఇవతలికి వచ్చాడు. జానికిరామయ్య "పంతులుగారూ! తాంబూలాల ఆటంకంకూడా కానిత్తామా?" అన్నాడు. "వాళ్లొచ్చి పిల్లని చూసుగోందే ఎల్లా? పైగా, తాంబూలాలు పెళ్లికూతురుగారి ఊళ్లో పుచ్చుగోవాలి!" అని ఓబయ్య తనని అడగందే చెప్పాడు. కొంచెం అయితే అచ్చయ్య వెళ్లి ఓబయ్యపళ్లు గవ్వల్లాగ రాలకొట్టేదే! కాని, జానికిరామయ్య అచ్చయ్యని ఆగమని సంజ్ఞచేసి, "ఏమంటారు పంతులుగారూ?" అన్నాడు. ఆయన "ఇక్కడా అక్కడా అంటూ నాకు పట్టింపులు లేవు. శుభస్య శీఘ్రం అన్నాడు గనక, అల్లానే!" అన్నాడు. సంబంధం ఇన్నాళ్లకి వచ్చింది, ఇది దాటి పోతుందేమో అని ఆయన బెంగ. సరే, తాంబూలాలు అయినాయి. నాకూ, రామయ్యకీ, జానికిరామయ్యకీ జామార్లు ఇచ్చారు. రామయ్యకి ఇవ్వడం జయప్రదం కాదని ఓబయ్య జ్ఞాపకంచేసినా వాళ్లూ విన్లేదు, రామయ్యా విన్లేదు. కడంవాళ్లకివ్వలేదని కోపాలు బయల్దేరాయి. అచ్చయ్య మొహం జేవురించింది. వాడు మాటని పిలవకుండానే రామయ్యని రెక్కట్టుగుని కొంతదూరంగా తీసికెళ్లి, "మీరు ముగ్గురూ జామార్లు లాగేస్తారా? నువ్వు ఉత్తబ్రహ్మచారివనీ, నందిమొహానికీ షష్ఠికీ తప్ప ఎందుకూ పనికి రావనీ వాడితో చెప్తాను జాగ్రత్త! నిన్ను కుళ్ల బొడుస్తారు!" అన్నాడట. రామయ్య "బాగా చెప్పుకో. చెప్పుకుని నాకు బంగారు చెప్పులు చెయించు." అన్నాడట. అనేసరికి అచ్చయ్య ఫెడీమని రామయ్య దవడ ఊడిచాడు. తక్షణం మేం పరిగెట్టాం. పంతులు రాలేదు. సంగతి కనుక్కున్నాం.

జా—ఒరేయి! ఇహకాన్నే పుండరా, పోదాం.

అ—నాకు జామారు కావాలి.

జా—కడంవాళ్లకో?

అ—ఎమో!

జా—పోనీ మాముగ్గురం మా జామార్లు ఆరు పంచెలకిందా ఉత్తరిస్తాం. ఆరుగురం పుచ్చుగుందాం.

అ—నా కల్లా పనికిరాదు.

ఓబయ్య—పోనీ ప్రతీజామారూ నిలువుగా చీరిస్తే రెండేసి జామార్లు అవుతుంది. అందరికీ తలోజామారూ వస్తుంది.

అ—అది బాగానే ఉంది.

అని మెచ్చుకోడానికి ఓబయ్యని ఒక్కటి కొట్టాడు. మేం మళ్లీ అరుగులమీదికి వచ్చాం. ఆపాడు గాటాయన (అనగా అచ్చయ్య) కన్యాప్రదాతని అమాంతంగా లాకెళ్లా రేమిటని పంతులు జానికిరామయ్యని అడిగాడు. అందుకు జానికిరామయ్య "వాడికి కాలినరం ఓటిపట్టు ఫడుతూంటుందండి. అల్లాంటప్పుడు వాడు పరిగెత్తితే సద్దుకుంటుంది." అని చెప్పాడు. "ఆ నరానికీ చేతులో ఎదో నరానికీకుడా సంబంధం ఉండి ఉండాలండి. అందుకనే ఆయాన చెయ్యి ఊరుకోదు." అని పంతు లన్నాడు. పొద్దు కూకేదాకా మేం అరుగులమీదే కూచున్నాం. మేం లోపాయికారీగా కొత్తయెత్తు ఎదేనా ఆలోచించుగోడానికి వీల్లేకుండా వాళ్లు మమ్మల్ని వదలకుండా పట్టుగున్నారు. ఇంకా ఏమాటమీద ఏం వస్తుందో సమర్థించుగోలేక చావాలని భయం అందరికీ వేసింది. రాత్రి భోజనాపేక్ష ఎవడికీ లేదు. వెళ్లిపోతే బాగుండునని ఉంది. రాత్రి అడవిలో వెళ్లడం భీతిగానే ఉంది. మళ్లీ జానికిరామయ్య ఓయెత్తు వేశాడు. "పంతులుగారూ! తమ ఆస్తివగైరాల దస్తావేజులు ఒక్కసారి కంట పడెయ్యాలి!" అన్నాడు. "అడ్డమా!" అని పంతులు అని తనూ గిరజాలాయనా లోపలికి వెళ్లారు. మేం అంతా మళ్లీ లేవండి అనీ అనకుండానే తిండికి సిద్ధం అవుతాం ఎమో అని గిరజాలాయన భయం. రాత్రి ప్రయాణాలగురించి యింతలో ప్రసంగం

వచ్చింది. వెన్నెలకూడా వచ్చింది. మాకు అల్లాంటిప్రయాణాలు సరదాయే అన్నాం. అక్కడికి ఓకోసుదూరంలో ఉన్నగూడెం వెళ్లి గిరజాలాయన రెండు బళ్లు కట్టించుకొచ్చాడు. మేం లేచాం. దస్తావేజులు చూడ్డం అందరూ మరిచినట్టు నటించాం. ఉత్తరం రాస్తాం అని చెప్పి, అందరిదగ్గిరా సెలవు పుచ్చుగుని బళ్లు ఎక్కి బయల్దేరాం. బళ్లవాళ్లు మళ్లీ మూట జేరవేస్తారేమో అని మేం కిక్కురుమనకుండా పడుకుని నిద్రపోయాం. ఉదయానికి అడివిచివరకి వెళ్లాం. బళ్లతోసహా మావూరుదాకా వెడితే ఇతర చిక్కులుంటాయని చెప్పి వాళ్లని వెనక్కి పొమ్మన్నాం. కడం పాతికమైళ్లూ నడిచి స్వగ్రామంలో పడ్డాం.

మర్నాడు జానికిరామయ్య పంతులికి ఉత్తరం రాశాడు. దాన్లో వృత్తాంతం ఏమిటీ? మేం ఇంకా మావూరు జేరుకోక పూర్వమే పెళ్లికూతురు మసీసగం వచ్చి కాలంచేసిందనీన్నీ, ఘటనకి ఏమీ చెయ్యలేం అనీన్నీ, విచారించవద్దనీన్నీ. దానిమీదట, ఆపంతులు, పరామర్శపూర్వకంగా రామయ్యకి వేసిన జవాబులో, "మీకు వచ్చిన ఆపత్తు ఇంతా అంతా కాదు. గుండె నీరై పోయింది. విచారించకండి. నేనే బయల్దేరి మీ ఊరొచ్చి, సా॥ అక్కగార్నీ మిమ్మల్నీ సమదాయించిందాకా, నాకు తోచటంలేదు." అంటూ రాశాడు. రామయ్య ఆ ఉత్తరం పట్టిగెళ్లి జానికిరామయ్యకి చూపెట్టి "నువ్వే, ఇదంతా చేశావు! ఆ పీనుగు ఈ ఊరొస్తాడుకదా, ఏమిటి మరి సాధనం?" అన్నాడు. ఆమట్టున, ఊళ్లోకి ఎప్పుడొొచ్చి వాకబుచేస్తాడో అనేభయం చొప్పున, ఊరవతల రోడ్డుపక్కనున్న రెస్టుహౌసులోనే వంటుకు తింటూ రాత్రింబగళ్లు మనిషి విడిచి మనిషి చొప్పున కాసి, ఒకనాడు తెల్లారకట్ట ఒకబండీలో ఆయన వస్తూంటే, బండీ ఆపుచేయించి, ఆయన్ని రెస్టుహౌసులోకి తీసికెళ్లి, ఆయన్ని వెన్నెట్లో కుర్చీలో కూచోబెట్టి, వీళ్లిదరూ చూరుకింద చీకట్లో కూచుని మాట్టాడారట! అక్కడ జరిగిన ప్రసంగం, తరవాత, జానికిరామయ్య నాతో చెప్పాడు.

పం.—(రామయ్యతో) మీది మహాచెడ్డచిక్కండీ! రామయ్య బావా!

రా—(చప్పరించి, నవ్వు ఆపుగుని) ఎం జేస్తాం?

జా—రాతండీ, రాతా! నరుడికి వశమా?

పం—చూపులేనా అందలేదు కావును!

రా—ఈపాపిష్ఠికళ్లకి అదికూడానా!

పం—ఇక అక్కగారిదుఃఖం చెప్పనే అక్కర్లేదు పాపం!

జా—ఆవిణ్ణి ఆపడం మహాకష్టంగా ఉందండి. కంటికీ మంటికీ ఏకధార!

పం—అన్నట్టు అక్కగారు లోప లున్నారా? ఓమాటు చూద్దాం పదండి.

జా—ఆవిణ్ణి ఈవేళే పుట్టింటారు పరామర్శకి తీసిగెళ్లారండి.

పం—ఈయిల్లు ప్రయాణీకుల బసలా ఉంది, మీ రిందులో ఉన్నారేం?

జా—పిల్లపోయిన నక్షత్రం మంచిది కాదండి. పైగా, వాడ త్రిపాదికూడా కాదుట. వాడ పట్టొదిట. అంచేత చుట్టుపక్కల ఇళ్లు కుదరక, ఇల్లా వచ్చాం.

అని మరి ఆయన్ని మాట్లాడనియ్యక, ఆయన్ని ప్రాతఃకాల స్నానం చెయ్యమని, ఇంత అన్నం వండి పెట్టి, ఆయన్ని ఊళ్లోకి తీసిగెళ్లక, తెల్లవారకుండానే ఆయన్ని బండీ ఎక్కించేసి, పంపేశారు. మరిరెండునెల్లకి ఆయన దగ్గిర్నించి వచ్చిన ఉత్తరంలో, మేం వచ్చిన వేళావిశేషంవల్ల తమ అబ్బాయికి మరో సంబంధం కుదిరి పెళ్లి అయిందనీన్నీ, మేం యాత్రవెళ్లేటప్పుడు అటు వచ్చి పోవలసిందనీన్నీ ఉంది. అదిలగాయతు, మేం యాత్రకి వెళ్లేటప్పుడూ వచ్చేటప్పుడూకూడా, అక్కడ నాలుగేసి రోజులు ఆగుతూండేవాళ్లం. వాళ్లు భోజనం పెట్టేవాళ్లు గాని, కానైతే జామార్లుమాత్రం మళ్లీ ఇవ్వలేదు.